

részt homokkőből rakott falú ház alaprajzi szerkezete eltér a szokásos (szoba, konyha, kamra) beosztástól, szobáit 2 m széles részekre osztották, több helyiségben kályhaalapozást is találtunk. Feltételezzük, hogy ebben a házban működött a fazekasműhely. Buda visszafoglalását követően a területen földmunkákat végeztek, az eredetileg enyhén lejtős felszínt vízszintesre alakították, majd ezután osztották ki a telkeket házépítés céljából.

A terület közepén egy török kori ház alapjait találtuk, É-i és K-i falának alapozását földbe rakott kövek és téglák alkották, D-i és Ny-i falának nyoma sem volt. Valószínűleg itt egy tereplépcsőre építették a faházat, melynek két oldalát komolyabban alá kellett alapozni. Két kővel kirakott falú tárolóvermet, egy gerendavázast kutat és számos szemétdödröt tártunk fel körülötte. Mind a házalap, mind a verem falából faragott köveket (boltozati bordák, ablakkeretek töredékei) emeltünk ki, amelyeket a török korban, az utca másik oldalán álló Irgalmasság Anyja karmelita kolostor omladozó falainak részleges bontásakor hozhattak ide. A telek É-i végén egy nagyméretű (10×5 m) beásást találtunk, melynek közelében a leletek tanúsága szerint egy kovacs-műhely működhetett. Betöltésében nagy mennyiségű 17. századi kerámia, kecskeszarv-csapok és rengeteg vasbuca volt.

A középkorban sűrű, külvárosias beépítés jellemezte a területet. Két 15. századi, két 14. századi házat, és ezekhez tartozó szemétdödröket, valamint két 13. századi objektumot hozott napvilágra az ásatás. Az egyik 15. századi ház (két helyiséges? faház) közvetlenül az utca mellett, azzal párhuzamosan húzódott. Hozzá tartozó járósíntet nem, csak K-i gerendafalának lenyomatát találtuk meg, valószínűleg emelt fapadlója lehetett. A másik ház (kőfalú, egy helyiséges) kavicsos mészhabarccsal szilárdított törtköves falának alapozását jóval északabbra találtuk. Ennek az épületnek vastag, sárga, tapasztott agyagpadlója volt. A két 14. századi épület a terület közepén, illetve ettől K-re húzódott. Habár leletanyaguk egykorú volt, alaprajzuk nem mutatott egymáshoz illeszkedést. Az egyik ház (?) tulajdonképpen egy 6×4 m szélességű, 60 cm mélységű beásás volt. Belső járófelületét sárga agyagréteggel kenték ki, amely nem ért ki a gödör széléig, csak a négy sarkán és a hosszanti oldalának felénél. Ezek a helyeken félkör szerű füleket tapasztottak a padlóra. Ezek valószínűleg a verem vagy veremház szerkezetének felmenő falaival álltak kapcsolatban. Bejárata az É-i oldal hosszanti falának közepén volt. A másik ház cölöpszerkezetes faház volt, melynek K-i, Ny-i és D-i cölöplyukorát tudtuk feltárni. A ház déli falának tartóoszlopait sárga agyagos tapasztással erősítették meg a föld színén. Több szemétdödröt, hamusgödöröt, sütőgödöröt és egy kővel kirakott falú kutat bontottunk ki.

A két Árpád-kori objektum közül az egyik egy szemétdödr volt, amely a 14. századi cölöpszerkezetes ház fala alatt húzódott, a másik pedig egy ismeretlen rendel-

tetésű, sekély, kifli alakú beásás, melynek egyik lekerekített végét sárga agyaggal tapasztották ki. A rendkívül magasan álló talajvíz miatt sok szerves anyagot találtunk; szinte teljesen épen maradt a török kori kútnak a gerendaváza, egy négyzetes szemétdödrnek a karóbélése és egy középkori gödörben ép bőr cipőtálpakat leltünk.

Munkatárs: Kondorosy Szabolcs régészhallgató.

BENDA JUDIT – HABLE TIBOR

59. Budapest, II. Medve utca 25–29.

Ró, Á, Kk, Tö, Ú

2005. április 5. és október 28. között megelőző feltárást végeztünk az ingatlanokon (Hrsz.: 13569/2; 13570/3). A mintegy 1300 m²-es terület ÉNy-i negyedében, É–D-i irányú, római kori út bolygatott részlete került elő, Ny-i oldalán kőfalas beépítés maradványaival. Az út K-i oldalán Kr. u. 1. sz. végén–2. sz. elején használt fakonstruktív építmény szűkebb és tágabb környezetében 4 kutat, 2 kemencét és egyéb, különböző rendeltetésű gödröket találtunk.

A 18. században épült házak pincéi és a telkek udvaraiba ásott korabeli szemétdödrök, kutak mellett igen sok olyan szemétdödröt találtunk, amelyeknek ásása és betöltése az 1670–1690 évek tehető. Az ezekben a gödrökben talált leletanyag egynegyede 17. századi török, háromnegyede 17. századi, de jellegzetesen barokk kerámia volt. Úgy gondoljuk, hogy Buda visszafoglalásának ostromakor (az itt táborozó katonák által) keletkezett hulladékot takarították el.

Öt török kori ház részletét sikerült feltárnunk, köztük volt cölöpszerkezetes, gerendaváz, vályogtéglából épült, részlegesen és félig földbe mélyített is. A házak fekvése mind illeszkedett a Medve utca középkori vonalához. Körülöttük gazdag török kori leletanyagot tartalmazó szemétdödrök helyezkedtek el. Fontos megemlíteni azokat az igen nagyméretű és mély tárolóvermeket, melyek közül egynek szinte épen megmaradt a fakéregből készült bélelése.

Három 15. századi ház nyomait találtuk meg a területen. Az egyik egy kis négyzetes alakú verempince, melynek lejárata a hátsó (K-i) oldalon az altalajba faragott lépcső volt. Ez egy gyakori pincetípus a Vízivárosban: rendszerint az utcára merőlegesen fekvő, több helyiséges hosszú faházak végében alakították ki, oldalait általában törtkőből falazták vagy fával ácsolták ki. A másik két faház gerendaváz szerkezetű volt, a terület déli sávjában fekvőnél nyomon lehetett követni a telket határoló kerítésfal vonalát is. A házak körül feltártunk szemétdödröket, valamint egy hatalmas méretű ciszternát. Az 5 m átmérőjű, krátterszerű verem közepén egy törtkőből és téglából szárazon rakott kút kávája nyúlt felfelé. Létesítési ideje a 15. sz. második felére, megszüntetése, betöltése pedig a 16. sz. első felére tehető a leletek tanúsága szerint.

Az ásatás különleges és nem várt eredménye egy 14–15. sz. fordulójára datálható, nagyméretű árokrend-

szer előkerülése volt. Méreteire jellemző, hogy lényegében az egész ásatási területet (45×40 m, 1800 m²) elfoglalta. Egyelőre azonosítatlan, ipari jellegű tevékenységet végezhettek rajta, valamely anyagnak a mosására használták. Szerkezete a következőképpen nézett ki: egy K–Ny-i irányú csatorna főág (szélessége 80 cm, mélysége 60 cm) a nyugati irányban 8 alágra bomlott (szélességük átlagosan 60 cm, mélységük 40–60 cm), melyek először D felé, majd különböző ívekben K felé kanyarodtak. A főághoz közelebb lévőek szinte félkörösen, az egyre távolabb lévőek fokozatosan szélesebb ívben. Az árkok egy nagyjából 20 m hosszú, 7 m széles, É–D-i irányú, lapított ovális alakú gyűjtőtóba futottak bele. Azok az árkok, amelyek közelebb voltak a főághoz egyenesen, azok, melyek távolabb, egyre nagyobb ívvel kanyarodtak a tó déli végéhez. A gyűjtőtó közepe táján egy törtkőből szárazon rakott kávájú kút mélyült a földbe. Mivel jobbára a teljes szerkezet előkerült, ezért rekonstruálni lehet a „működését” is. A kútban állandóan megtalálható, esetleg a tómederbe túlfolyó természetes talajvizet felmérték a főágba, amely végigfutott azon és egyenletesen eloszlott az alágakba. Itt átmosta a számunkra még ismeretlen anyagot és visszaömlött a tóba. Az árkokban talált leletanyag a 15. sz. elejére keltezhető, a tómeder betöltésében 15. sz. közepén használt, aljáról 14. sz. végi kerámia került elő. Feltételezzük, hogy az árkok rövidebb ideig voltak használatban, mint a tó és a kút.

A várthoz képest jóval kevesebb *Árpád-kori* objektum került elő. Lényegében csak egy félig földbe mélyített veremházat találtunk, de a kemence hiánya miatt inkább tárolóhelyiségnek tartjuk. A réteganyagban is csak rendkívül kis mennyiségű 13. századi kerámia volt.

A leletek között kiemelkedő jelentőségűnek számít egy teljesen ép bronzpecsétlő török felirattal és egy kerámiából készült domborműves lap töredéke. A Krisztus töviskoszorúval való megkoronázását ábrázoló jelenet igényes kidolgozása, valószínűleg dél-német műhely műve.

Munkatárs: Prokopp Margit régészhallgató.

BENDA JUDIT – HABLE TIBOR

60. Budapest, III. Aquincum polgárváros Ró

A BTM Aquincumi Múzeuma 2005-ben számos nagy beruházáshoz kapcsolódóan végzett régészeti feltárást az aquincumi polgárváros területén. (Lásd az *illusztrációt a 196. oldalon!*)

A 2005. május 7. és augusztus 2. között megszakításokkal végzett munka a szentendrei HÉV római kori várost átszelő szakaszának rekonstrukciójához és a Szentendrei út felújításához kapcsolódott. A sokszor igen mostoha körülmények és a szűk határidők ellenére minden előkerült jelenséget sikerült megfelelő módon dokumentálni. Külön kiemelnénk, hogy az építési munkák során semmilyen megtartandó régészeti emlék (pl. fal, tetőomladék stb.) nem károsodott.

A rekonstrukció során oszlophelyeket, kábelárkokat alakítottak ki, ezeket feltártuk, metszeteiket dokumentáltuk. Nagyobb felületű munkára azonban csak a sín párok felszedése után, a zúzottkő-ágy eltávolítása után nyílt lehetőség.

A polgárváros középső szektorában legutóbb az 1977–1979 között elvégzett Szentendrei út szélesítéséhez és a HÉV sínek áthelyezéséhez kapcsolódóan volt lehetőség feltárássra és műemléki helyreállításra. Ekkor került sor az *aquaeductus* pillérsorának, az azt K felől kísérő utca, és *tabernasor* hátsó traktusainak feltárássára, illetve az ún. *forumkörzet* alaprajzának tisztázására.¹

A jelenlegi felújítás során a római kori települést É–D-i irányban több területen érintették a munkálatok. A pontszerű munkahelyek miatt az előkerült falrészleteket, járósínteket, omladékokat nem lehetett ismert épületekhez kötni, ezért – ahol lehetett – a keleti városrész ismert épületeihez tájoltuk őket.

A város északi falán kívül, az amfiteátrum magasságában (HÉV megálló peronja) kábelfektetés során É–D irányú, fehér murvás, habarcsos útfelület-részlet mutatkozott (1). Korhatározó leletanyag hiányában a konstrukciót nem lehetett keltezni.

Dél felé, a *forumtól északnyugati irányban* (vasúti töltés déli oldala) csak bolygatott rétegsorokat tudtunk megfigyelni oszlopalapozásokban (2). A mai felszín alatt kb. 1,8 m mélységben bukkant csak elő bolygatatlan szint, objektum nem került elő.

A *forum* magasságában több ponton is végeztek fölmunkákat: oszlopalapozás és kábelfektetés során egy épület É–D-i és K–Ny-i falrészleteit (azaz falsarkot) sikerült azonosítani, hozzá tartozó terrazzopadlóval, fellette égés- ill. omladékrétegekkel (3). Az É–D-i fal Ny-i oldalán fehér vakolatot is megfigyeltünk. A fal mellett négyzetes alaprajzú faoszlop helye is mutatkozott. A közeli kábelárkokból küszöbkő töredékei kerültek elő, másodlagos helyzetben. A forum déli részének magasságában egy további K–Ny-i falszakasz is előkerült, szórványként egy 4. századi kisbronz éremmel.

Ugyanebben a zónában kialakított további oszlopalapokban épület- és tetőomladékokat dokumentáltunk. A bontások során nagy mennyiségű leletanyag is előkerült (kerámia, terra sigillata, állatcsont).

Déli irányban, a *polgárváros középső részén* több újabb oszlophelyet alakítottak ki, ezekben épületomladékok, planírozások és terrazzopadló-részletek mutatkoztak (4). Újkori anyaggal kevert, épületomladékos foltokat dokumentáltunk ugyanitt a zúzottkő felszedése során is.

1 Póczy K.: Aquincum – castra, canabae, colonia. BudRég 25 (1984) 15–25. 20–21.; Zsidi P.: A Budapesti Történeti Múzeum ásatásai és leletmentései 1976–1982 között. 21. Aquincum polgárváros. Hrsz: 19418, 19430, 19695. BudRég 25 (1984) 461–462.; Kaba M.: A Budapesti Történeti Múzeum ásatásai és leletmentései 1976–1982 között. 95. Szentendrei út. BudRég 25 (1984) 473.